

Переклад масової літератури і детективів зокрема вимагає від перекладача глибокого розуміння тексту, спеціалізованої термінології, а також символічного значення слів, які можуть стати каменем спотикання для читача. Саме від перекладача залежить, наскільки точно буде передано задум автора, для наскільки широкої аудиторії стане доступним твір.

Проблема перекладу спеціальної термінології у детективній прозі не є вичерпаною в українському перекладознавстві і передбачає подальші дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Дэн Браун. Ангелы и демоны // інтернет ресурс. Режим доступу: http://www.loveread.ec/read_book.php?id=2330&p=1
2. Ден Браун. Янголи і демони. – Харків. – Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2011. – 544с.
3. Эко У. Сказать почти то же самое. Опыт о переводе. – СПб.: Симпозиум – 2006. – 574с.
4. Скалицькі М. Феномен детектива: до питання про своєрідність детективної оповіді // Кур'єр Кривбасу. – 2010. - №9-10. – С. 396-419
5. Філоненко С. Масова література: влада жанрів і жанрових канонів // Слово і час. – 2010. – С. 81-95
6. Dan Brown. Angels and Demons // інтернет ресурс. Режим доступу: <http://www.readanybook.com/ebook/angels-demons-32>
7. Dan Brown // інтернет ресурс. Режим доступу: <http://www.danbrown.com/news/>

Скибінська О.

Науковий керівник – доц. Кравець С.В.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ РАСОВИХ ТА ЕТНІЧНИХ КЛИЧОК ЯК НОВОГО ВИДУ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ТАБУ

Кінець ХХ – початок ХХІ ст. позначився демократизацією у сфері мовного самовираження, зняттям багатьох заборон на використання певних груп лексики та обговорення їх у науковому дискурсі. Спочатку на Заході, а останнім часом і в Україні все більше уваги приділяється дослідженню лексики субстандарту.

Якщо в українському суспільстві основне табу накладено досі на сексуальну сферу та фізіологічні функції організму, то в багатонаціональному англомовному світі, де активно розвивається рух за політкоректність, поступово найбільшої заборони на вживання набувають расові та етнічні образи. Відмінність між рівнем табуйованості расово-етнічної лексики робить актуальним вивчення не лише її місця в англомовному дискурсі, але і способи передачі в українських перекладах.

Серед дослідників расово-етнічних термінів варто відзначити Березовича Е.Л., Грищенка А.І., Гулика Д.П., Ніколіну Н.А.. Вивчення впливу політкоректності на вживання цих лексичних одиниць займаються також Кашкин В.Б., Кокова М.М., Куц Е.О., Смоленцева Е.М. та ін.

Мета дослідження полягає у тому, щоб визначити основні способи збереження семантичного і прагматичного наповнення при передачі расових та етнічних кличок як одного із різновидів табу у сучасному західному світі.

Об'єктом дослідження виступають расово-етнічні табу, а предметом – засоби їх передачі в українських перекладах англомовного літературного та кіноматеріалу.

Табу (з полінез. мови «та» – виділяти, відзначати і «ри» – зовсім, цілком, «тапу» (tabu) – зовсім виділений) – заборона вживання певних слів (лайливих, вульгарних, нецензурних), зумовлена культурними, етичними, моральними чинниками [6, с. 181].

Необхідно підкреслити, що табу – явище соціокультурне, адже існує лише в суспільстві і тісно пов'язане із культурою. Саме тому воно здатне змінюватися разом із розвитком суспільства. Те, що було суворо заборонене в один період часу, поступово втрачає свою табуйованість, а те, що до того вважалося коректним, у певний проміжок часу може набути статусу «табу».

У наш час богохульства та лексика, пов'язана із статевими та фізіологічними функціями організму, втратили свою попередню силу через часте їх вживання у різних сферах. Натомість нецензурну лексику витіснили расові клички та етнічні епітети. Дж. Х'юз стверджує, що сьогодні в суд швидше подадуть через расистські висловлювання, ніж через образи із сексуальним підтекстом. [14, с. 7].

Вживання расових та етнічних образ у творах літератури та кіно може спричинити труднощі для перекладача. Необхідність збереження змістового та прагматичного компонентів оригінального висловлювання змушує шукати нові перекладацькі рішення. У цілому, можна виділити такі основні способи передачі расових та етнічних кличок:

1. Власне переклад (використання словникового відповідника лексеми)

Blueberry, didn't I give you my last apple?[11] – **Чорнице**, я ж віддав тобі останнє яблуко [5].

If that... monkey had run some kid over... everybody would have a very different opinion [9]. – *Якщо б ця мавна переїхала якогось хлопця, у громадськості була б інша думка* [1].

2. Транскрипція або транслітерація

Am I a nigger? [15] – *Я тобі хто, нігер?* [7].

«Nigger» – зневажливий термін на адресу темношкірих людей, на який накладене суворе табу через його расистський характер. Найчастіше його відтворюють шляхом повної («нігер», «нігер») або наближеної («негр») транскрипції, що пояснюється відомістю цієї лексеми в українському середовищі і відсутністю необхідності у додаткових поясненнях.

How much do you know about mandingo fighting?[11] – *Що тобі відомо про бої мандинго?* [5]

Термін «Mandingo» – алюзія на головного героя однойменного фільму 1975 року, чорношкірого раба. Оскільки в Україні цей фільм невідомий, використана транскрипція не вносить жодної ясності у розуміння терміну, який сприймається більше як реалія, ніж звична назва чорношкірих людей міцної статури.

3. Калькування

You here to bring this little present? Oriental yummy?[12] – *Привіт мені цей маленький подарунок? Східні ласощі* [4].

«Oriental yummy» – це метафорична назва людини східної зовнішності. Калькування у цьому випадку сприяло збереженню в перекладі цієї метафори, яка має негативно оцінні конотації.

4. Описовий переклад

And I'm gonna personally strip and clip that garboon myself [11]. – *А із його чорнодуної мавни я особисто шкіру здеру* [5].

Расова кличка «garboon» (ne-GAR + ba-BOON) використовується стосовно чорношкірих людей, що мають усі типові риси, характерні для цієї раси. Відсутність в українській мові аналогічного складного терміну створює необхідність розшифрування його значення шляхом створення описового словосполучення. При цьому використовується синекдоха «чорнодупий», яка посилює зниженість та грубість висловлювання.

5. Генералізація та конкретизація

Some wetback gettin' paid \$1.50 an hour really give a fuck you're stealin' from the owner?[15] – *Незаконним емігрантам, яким платять по 1,5 бакси за годину, просто пофіг, хто взуває господарів* [7].

Пейоративний етнонім «wetback» вживається стосовно мексиканців, зокрема тих, які живуть в Америці нелегально. Використане у перекладі словосполучення «незаконні емігранти» є гіперонімом, оскільки стосується представників усіх етносів, а не лише мексиканців.

You are wrong egg roll [12]. – *Помиляєшся, чучмеко* [4].

Словосполучення «egg roll» вживається на адресу вихідців із Азії. Натомість у перекладі використано поширений зневажливий етнонім «чучмека», який позначає жителів Кавказу і Середньої Азії [8, с. 368], а отже, має вужче значення, ніж оригінальний вираз.

6. Інтергіпонімічна трансформація (лексична заміна)

Цей спосіб передачі расово-етнічних табу достатньо поширений: *zipper head* – *косоокий* [4], *gook* – *вужькокий* [4], *spooks* – *чорномазі* [4], *guinea* – *макаронник* [4], *spic* – *латинос*[1] тощо. У всіх цих випадках оригінальна лексема замінюється близькою до неї, поширеною в українськомовному середовищі.

7. Компенсація

If you get the wrong one he's gonna blow you gook head right off [12]. – *А якщо ти натрапиш на якогось чужинця, та ще й, він ж відстрелить нафіг твою азіатську гену* [4].

Хоча саме слово-табу «gook» у перекладі нейтралізовано і передано як позбавлений негативних конотацій прикметник «азіатський», згрубіло-зневажливий тон висловлювання компенсований за рахунок заміни нейтральної лексеми «голова», вжитої в оригіналі, на знижене слово «гепа», яке позначає сидниці.

8. Метафоричні трансформації (метафоризація, реметафоризація, деметафоризація):

*Look at this fucking **jungle bunny**. He does a spin move every time [9]. – Подивися на цю **мавпу**. Він щоразу обходить його з повороту [1].*

*Well, **smoke**... you gotta deal [11]. – Добре, **кіптявий**, ми згодні [5].*

У цих прикладах вдало збережено метафорично-знижені терміни стосовно чорношкірих, при цьому вжито більш поширені в Україні вирази.

9. Евфемізація

Евфемізація, або нейтралізація, полягає у використанні евфемізмів на місці расово-етнічних кличок.

*So, now, old **coon** ...get us hot water, and sugar, and cigars, and plenty of the real stuff and we'll have a blow-out [10]. – А тепер, **панове**... подай нам гарячої води, цукру, сигар і добрячу міру справжнього питва, щоб було чим душу звеселити! [2]*

10. Використання функціонального еквіваленту (лексеми, що співпадає за своєю функцією з оригінальною, але відрізняється семантичним змістом).

*I'm 74 and I come from a different time. You don't hear me calling white folks **honky and flat-ass!-Casper. Cracker. Ofay. Peckerwood. Wonder bread. Bird shit** [13]. – А мені 74 і я також з іншого покоління, але я ж не кажу білим **виродок, дуна, кефір, замет, розмазня, пліснява, мухомор, пташине лайно** [3].*

До інших виявлених нами поширених способів передачі расових та етнічних слів належать суфіксація (*beaner – мексикос* [4], *nip – япончик* [4]), граматичні субституції (*gook food – чуркоїжа* [4]), перестановки (*dragon lady – леді-дракон* [4]), вилучення (*drunken wops – н'янички*), контекстуальний переклад (*nigger – бієць*[5]) тощо.

Таким чином нами було виділено ряд способів передачі расових та етнічних кличок. Найефективнішими виявилися використання функціонального аналогу, метафоризації та лексичних замінь, оскільки вони забезпечують найповніше збереження прагматичного потенціалу цих лексичних одиниць. У цілому, адекватний переклад вказаних термінів вимагає наявності екстралінгвістичних знань про їх денотативне значення та конотації. Велику роль також відіграє контекст, в якому вони вжиті.

Відсутність ґрунтовних праць щодо проблем відтворення расових табу в українському перекладознавстві робить необхідним проведення подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Американська історія Ікс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kinostok.tv/video/121635/amerikanska-istoriya-iksAmerican-HistoryX1998-ukrayinska>
2. Бічер-Стоу Г. Хатина дядька Тома [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrlib.com.ua/books-zl/printthebookzl.php?id=40&bookid=0&sort=0>
3. Вгадай, хто [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kinoprostir.com/komediya/vgadaj-htoguess-who-2005.htm>
4. Гран Торіно [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://moviestape.com/katalog_filmiv/drama/760-gran-torino.html
5. Джанго вільний [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://moviesite.com.ua/ua/dzhanho-vilnyj/>
6. Єрмоленко С.Я., Бибик С.П., Тодор О.Г. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.
7. Кримінальне читиво [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://filmline.in.ua/publ/kriminalni/kriminalne_chtivo_pulp_fiction_ukrajinskoju_divitis_onlajn/29-1-0-336
8. Ставицька Л.О. Український жаргон: Словник. – К.: Критика, 2005. – 496 с.
9. American History X [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iwannawatch.ch/2011/04/american-history-x-1998/>
10. Beecher Stowe H. Uncle Tom's Cabin [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.saylor.org/site/wp-content/uploads/2011/11/SAYLOR-ENGL405-7.3-UNCLETOM.pdf>
11. Django Unchained [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.movie2k.to/Django-Unchained-watch-movie-2366580.html>

12. Gran Torino [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.movie2k.to/ Gran-Torino-watch-movie-51766.html](http://www.movie2k.to/Gran-Torino-watch-movie-51766.html)
13. Guess Who [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [www.solarmovie.so/ watch-guess-who-2005.html](http://www.solarmovie.so/watch-guess-who-2005.html)
14. Hughes G. An Encyclopedia of Swearing: The social history of oaths, profanity, foul language, and ethnic slurs in the English-speaking world. – London and New York: M.E. Sharpe, 2006. – 573 p.
15. Pulp Fiction [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.solarmovie.so/ watch-pulp-fiction-1994.html](http://www.solarmovie.so/watch-pulp-fiction-1994.html)